

Opis założeń do projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Narwiańskie Bagna PLH200002 z wyłączeniem powierzchni Narwiańskiego Parku Narodowego

Powierzchnia:

Całkowita powierzchnia obszaru Natura 2000 Narwiańskie Bagna PLH200002 wynosi 6 831,86 ha, natomiast powierzchnia Narwiańskiego Parku Narodowego wynosi 6 805,02ha. Wobec powyższego projekt planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Narwiańskie Bagna w części położonej poza granicami Parku obejmuje powierzchnię 26,84 ha.

Status:

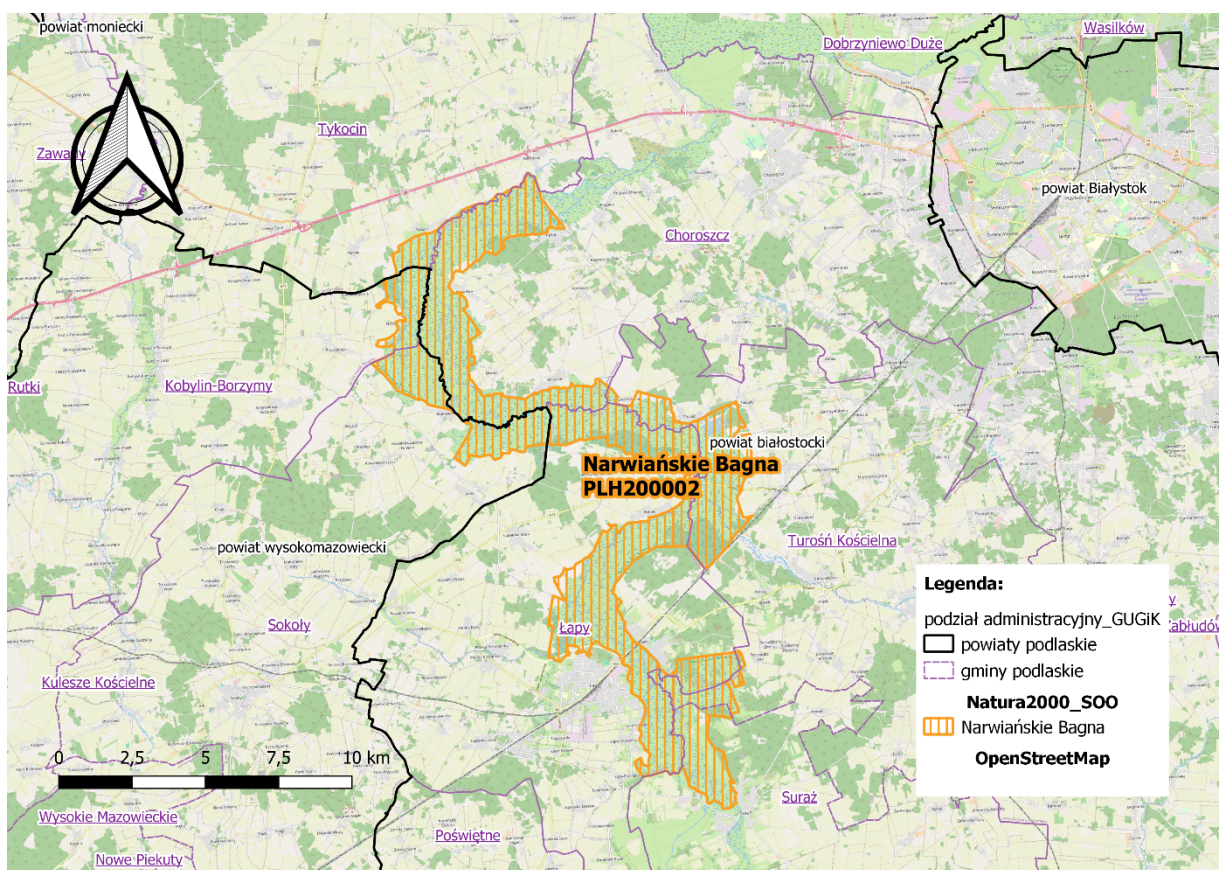
Obszar Natura 2000 Narwiańskie Bagna PLH200002 został wyznaczony Decyzją Komisji z dnia 13 listopada 2007 r. przyjmującej pierwszy zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C (2007) 5403) (Dz. U. UE. L 12/383 z 15.1.2008) na mocy Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz. U. L 206 z 22.7.1992, str. 7). Polskim aktem prawnym wyznaczającym niniejszy obszar Natura 2000 na podstawie art. 27a ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. *o ochronie przyrody* (Dz. U 2024 poz. 1478 tj.), jest Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 11 października 2022 r. *w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Narwiańskie Bagna (PLH200002)* (Dz.U. 2022 poz. 2286).

Położenie administracyjne:

Obszar Natura 2000 Narwiańskie Bagna PLH200002 jest położony w województwie podlaskim, na terenie dwóch powiatów, w granicach siedmiu gmin (Tabela 1.):

Tabela 1. Powierzchnia gmin i Obszaru Natura 2000 Narwiańskie Bagna PLH200002. W oparciu o dane PZGiK - Państwowy Rejestr Granic i Powierzchni Jednostek Podziałów Terytorialnych Kraju (PRG).

Lp.	Gmina	Powiat	Powierzchnia (ha)	
			Całkowita Gminy	W obrębie SOO Narwiańskie Bagna
1.	Choroszcz	białostocki	16 378,7	1 642,44
2.	Łapy		12 765,2	2 444,03
3.	Suraż		7 661,4	440,75
4.	Turośń Kościelna		13 995,9	1 183,29
5.	Tykocin		20 737,0	159,29
6.	Kobylin-Borzymy	wysokomazowiecki	11 943,5	296,42
7.	Sokoły		15 557,6	665,64
SUMA				6 831,86

Ryc. 1. Mapa położenia obszaru Natura 2000 Narwiańskie Bagna PLH200002 na tle podziału administracyjnego.

Istniejące formy ochrony:

Teren Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk Natura 2000 Narwiańskie Bagna PLH200002 pokrywa się z innymi formami ochrony przyrody, wymienionymi w art. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U 2024 poz. 1478 tj.) tj. Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 Bagienna Dolina Narwi PLB200001 oraz Narwiański Park Narodowy.

W granicach obszaru znajdują się również 94 pomniki przyrody.

Opis obszaru:

Obszar Natura 2000 Narwiańskie Bagna obejmuje odcinek doliny rzeki Narew o długości około 58 km, położony pomiędzy miejscowościami Suraz – Żółtki, jego teren pokrywa się prawie w całości granicami Narwiańskiego Parku Narodowego. Pod względem fizycznogeograficznym obszar znajduje się w centralnej części rozległego obniżenia terenowego, w zasięgu mezoregionu Dolina Górnej Narwi, wchodzącym w skład Niziny Północnopodlaskiej (Kondracki 2013). Przeważająca część doliny w tym rejonie pokryta jest utworami organicznymi (torfy) o różnym stopniu rozłożenia, o miąższości od 0,3 do 2,7 m (Banaszuk red. 2004). Dno doliny Narwi opada bardzo łagodnie z południa ku północy, zgodnie z biegiem rzeki. W okolicach Suraza układa się na wysokości 118 m n.p.m., a pod Żółtkami na poziomie 108 m n.p.m. Powierzchnia doliny na ogół jest płaska w związku z dominującą akumulacją biogeniczną, a następnie fluwialną. Charakterystyczną i unikalną cechą Narwi jest układ hydrograficzny. W skomplikowanym systemie wód powierzchniowych Narwi można wyróżnić koryto główne z silnie rozwiniętym systemem koryt bocznych, a także liczne starorzecza. Rzeka anastomozująca (wielokorytowa) to wynik naturalnych procesów hydraulicznych i biologicznych, zachodzących w szerokiej, płaskiej dolinie. Dolina rzeki podlega wiosennym zalewom roztopowym, które w zależności od roku różnią się natężeniem i okresem utrzymywania. W dolinie dominują mokradła alimentowane fluwiogenicznie. Wśród zbiorowisk roślinnych porastających mokradła fluwiogeniczne dominują trzcinowiska i turzycowiska. Szuwary trzcinowe zajmują środkową część doliny w pobliżu sieci koryt rzecznych, gdzie zalew jest najdłuższy i najgłębszy. Siedliska podlegające krótszym i płytszym zalewom to miejsca występowania szuwarów wielkoturzycowych. Najczęstszymi gatunkami budującymi szuwary są trzcina *Phragmites australis*, kosaciec żółty *Iris pseudacorus*, manna mielec *Glyceria maxima*, mozga trzcinowata *Phalaris arundinacea*, pałka szerokolistna *Typha latifolia*, tatarak *Acorus calamus*, trzcinnik prosty *Calamagrostis stricta* oraz turzyce dzióbkowata *Carex rostrata*, pęcherzykowata *C. vesicaria*, sztywna *C. elata* i zastrzona *C. gracilis*. Lokalnie występują szuwary turzycy tunikowej *Caricetum appropinquatae*. Przez wiele lat w dolinie prowadzono ekstensywną, tradycyjną gospodarkę łąkarską, będącą niezbędnym warunkiem egzystencji szuwarów wysokoturzycowych, decydujących o wyjątkowo bogatej różnorodności biologicznej tego obszaru. Na wzniesieniach spotykane są również murawy kserotermiczne i napiaskowe oraz zmiennowilgotne łąki trzęślicowe. Lesistość obszaru jest znikoma (Kamocki 2014).

Słabe gleby mineralne były przyczyną dużej presji rolników na odwodnienie i zagospodarowanie podmokłych terenów dolinowych i torfowisk. Naturalny reżim rzeki współcześnie jest zakłócony działalnością człowieka. Melioracje rzeki w latach 80. ubiegłego wieku, obecność utworzonego w latach 1977–1990 zbiornika zaporowego Siemianówka, a także zmiany klimatyczne, które miały miejsce w ostatnich kilkudziesięciu latach spowodowały, że wielokorytowa Narew zachowała się jedynie pomiędzy Surażem i Rzędzianami. Od lat 1990, po zaprzestaniu użytkowania rolniczego, na większości obszaru dominują dziś głównie szuwały trzcinowe, wielkoturzycowe oraz mannowe. Osadnictwo skupione jest głównie na obrzeżach doliny i poza dwoma niewielkimi miastami – Łapami i Surażem, są to przeważnie niewielkie wsie (Tumiel i in. 2020).

Ostoja ma kluczowe znaczenie w celu zachowania w sieci Natura 2000 zagrożonej wyginięciem krajowej populacji strzępotka edypusa *Coenonympha oedippus*.

Obszar Natura 2000 Narwiańskie Bagna PLH200002 pokrywa się częściowo z obszarem ptasim Bagienna Dolina Narwi, która jest jedną z najlepiej zachowanych zalewowych dolin rzecznych w Europie oraz jedną z najcenniejszych ostoi ornitofauny wodno-błotnej o randze europejskiej.

Aktualne przedmioty ochrony obszaru:

Przedmiotami ochrony w obszarze Natura 2000 Narwiańskie Bagna PLH200002 są siedliska przyrodnicze oraz gatunki roślin i zwierząt wymienione w obowiązującym Standardowym Formularzu Danych (SDF) obszaru z „oceną ogólną znaczenia obszaru” A, B lub C, tj.: 9 typów siedlisk przyrodniczych z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej; 12 gatunków zwierząt z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej.

Tabela 2. Siedliska przyrodnicze będące przedmiotami ochrony SOO Natura 2000 Narwiańskie Bagna PLH200002.

Lp.	Kod	Nazwa siedliska
1.	3150	Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami <i>Nympheion</i> , <i>Potamion</i>
2.	3270	Zalewane muliste brzegi rzek z roślinnością <i>Chenopodion rubri p.p.</i> i <i>Bidention p.p.</i>
3.	4030	Suche wrzosowiska (<i>Calluno-Genistion</i> , <i>Pohlio-Callunion</i> , <i>Calluno-Arctostaphylion</i>)
4.	6230	Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (<i>Nardion</i> – płaty bogate florystycznie)
5.	6410	Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>)
6.	6430	Ziołorośla górskie (<i>Adenostylion alliariae</i>) i ziołorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>)

7.	7140	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzerio-Caricetea</i>)
8.	7230	Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk
9.	9170	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)

Tabela 3. Gatunki zwierząt będące przedmiotami ochrony SOO Natura 2000 Narwiańskie Bagna PLH200002.

Lp.	Kod	Nazwa gatunku (polska)	Nazwa gatunku (łacińska)
1.	1130	Boleń	<i>Aspius aspius</i>
2.	1188	Kumak nizinny	<i>Bombina bombina</i>
3.	1337	Bóbr europejski	<i>Castor fiber</i>
4.	1149	Koza	<i>Cobitis taenia</i>
5.	1071	Strzępotek edypus	<i>Coenonympha oedippus</i>
6.	1042	Zalotka większa	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>
7.	1355	Wydra europejska	<i>Lutra lutra</i>
8.	1060	Czerwończyk nieparek	<i>Lycaena dispar</i>
9.	1145	Piskorz	<i>Misgurnus fossilis</i>
10.	1037	Trzepla zielona	<i>Ophiogomphus cecilia</i>
11.	5339	Różanka	<i>Rhodeus sericeus amarus</i>
12.	1166	Traszka grzebieniasta	<i>Triturus cristatus</i>

Podczas prac nad projektem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Narwiańskie Bagna z wyłączeniem powierzchni Narwiańskiego Parku Narodowego (zwanego dalej projektem PZO), lista przedmiotów ochrony na skutek weryfikacji może ulec zmianie.

Ponadto, w toku dalszych prac nad projektem PZO zostanie poddane analizie, czy istnieje konieczność wskazania kluczowych przedmiotów ochrony, decydujących o wyznaczeniu danego obszaru Natura 2000. Dla gatunków i siedlisk, uznanych za kluczowe, ochrona będzie zaplanowana szczególnie starannie, zaś w przypadku konfliktów między celami ich ochrony, a celami innych przedmiotów ochrony będą one rozstrzygane na rzecz gatunków kluczowych.

Obszar objęty Planem:

Plan zadań ochronnych dotyczyć będzie obszaru Natura 2000 Narwiańskie Bagna PLH200002 z wyłączeniem powierzchni Narwiańskiego Parku Narodowego.

Uzasadnienie: W granicach obszaru znajduje się Narwiański Park Narodowy, który posiada opracowany projekt planu ochrony z zakresem Natura 2000, oczekujący aktualnie na zatwierdzenie ministra właściwego do spraw środowiska. W związku z tym zachodzą

przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody do nieobejmowania części obszaru
w granicach Parku projektem PZO.

Czym jest Plan Zadań Ochrony Obszaru Natura 2000:

Plany zadań ochronnych (PZO) są sporządzane i realizowane dla obszarów Natura 2000 w celu zapewnienia docelowego stanu zachowania przedmiotów ochrony danego obszaru i zachowania integralności sieci Natura 2000. Podstawą prawną ich tworzenia jest art. 28 ust. 13 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. *o ochronie przyrody* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 t.j.). Szczegółowy tryb sporządzania i zakres prac określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. *w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000* (Dz.U. 2010 nr 34 poz. 186 z późn. zm).

Pierwszy plan zadań ochronnych sporządza się w terminie 6 lat od dnia zatwierdzenia obszaru przez Komisję Europejską jako obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty lub od dnia wyznaczenia obszaru specjalnej ochrony ptaków. Plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 może być zmieniony, jeżeli wynika to z potrzeb ochrony siedlisk przyrodniczych lub gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, lub zachodzi konieczność jego aktualizacji, w szczególności w wyniku oceny aktualności PZO, którą Regionalny dyrektor ochrony środowiska sporządza i przekazuje Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska nie rzadziej niż co 6 lat.

Sporządzający projekt PZO umożliwia zainteresowanym osobom i podmiotom prowadzącym działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, udział w pracach związanych ze sporządzaniem tego projektu.

Sporządzający projekt PZO, zapewnia możliwość udziału społeczeństwa, na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*, w postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie projektu.

PZO ustanawia regionalny dyrektor ochrony środowiska w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia, kierując się koniecznością utrzymania i przywracania do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000.

Plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 zawiera:

- a) opis granic obszaru i mapę obszaru Natura 2000;
- b) identyfikację istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony;
- c) cele działań ochronnych;
- d) określenie działań ochronnych ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania, w tym w szczególności działań dotyczących: ochrony czynnej siedlisk gatunków, monitoringu stanu przedmiotów ochrony oraz monitoringu realizacji celów, uzupełnienia stanu wiedzy o przedmiotach ochrony i uwarunkowaniach ich ochrony.

- e) wskazania do zmian w istniejących innych dokumentach planistycznych, jeżeli są niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000.
- f) wskazanie terminu sporządzenia, w razie potrzeby, planu ochrony dla części lub całości obszaru.

PZO jest więc instrumentem planistycznym, środkiem do skutecznej ochrony sieci Natura 2000 i chronionych w niej przedmiotów ochrony, w przypadku Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk (SOO) – siedlisk przyrodniczych oraz gatunków zwierząt i ich siedlisk.

PZO dla SOO Natura 2000 powinien mieć następujące skutki:

- a) osiągnięcie celów ochrony określonych w PZO dla poszczególnych siedlisk przyrodniczych oraz gatunków zwierząt;
- b) utrzymanie lub zwiększenie integralności sieci Natura 2000;
- c) utrzymanie lub poprawa stanu zachowania siedlisk przyrodniczych oraz gatunków zwierząt i ich siedlisk, będących przedmiotami ochrony obszaru;
- d) ograniczenie lub wykluczenie zagrożeń dla siedlisk przyrodniczych oraz gatunków zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony;
- e) umożliwienie rolnikom i zarządcom terenu łatwego uzyskania wsparcia finansowego w zamian za działania ograniczające ich produkcję roślinną i zmierzające do poprawy stanu zachowania siedlisk przyrodniczych występujących na ich gruntach;
- f) zwiększenie świadomości lokalnych społeczności na temat korzyści płynącej z ochrony zasobów przyrodniczych obszaru poprzez parasolowy efekt ochrony siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków zwierząt.

Informacja o postępie prac:

Informację na temat bieżącego stanu prac nad projektem PZO będzie można uzyskać za pośrednictwem strony internetowej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku:

[Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku - Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku - Portal Gov.pl](#)

Wnoszenie uwag i wniosków będzie możliwe w formie pisemnej oraz za pomocą środków komunikacji elektronicznej bez konieczności opatrywania ich bezpiecznym podpisem elektronicznym, w siedzibie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku, 15-554 Białystok, ul. Dojlidy Fabryczne 23 lub drogą elektroniczną na adres email biuro@bialystok.rdos.gov.pl, lub w formie ustnej do protokołu w siedzibie RDOŚ w Białymstoku po uprzednim umówieniu wizyty pod numerem telefonu: 85 74-06-981 wew. 35.

Literatura:

1. Banaszuk H. (red.) 2004. Przyroda Podlasia. Narwiański Park Narodowy. Pr. zbior. Białystok. Wydaw. Ekonomia i Środowisko. ISBN 83-87231-07-X ss. 432.

2. Kamocki A. (red.) 2014. Szablon dokumentacji Planu Ochrony Obszaru Natura 2000 Narwiańskie Bagna PLH200002. ProHabitat, Białystok. Materiały opracowane na zlecenie Narwiańskiego Parku Narodowego.
3. Kondracki J. 2013. Geografia regionalna Polski. PWN, Warszawa.
4. Standardowy Formularz Danych, Narwiańskie Bagna PLH200002, https://sdfm.gdos.gov.pl/eksportuj/PLH200002?pdf_pl
5. Tumiel T., Białomyzy P., Grygoruk G., Korniluk M., Świętochowski P., Wereszczuk M. 2020. Wybrane gatunki ptaków lęgowych OSO Bagienna Dolina Narwi w latach 2011 i 2012 oraz zmiany ich liczebności. Ornis Polonica 61: 1–13.